

18.8.2026

Opetus- ja kulttuuriministeriölle:

Asia: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi varhaiskasvatustilain 31 §:n (päiväkodin johtajan kelpoisuus) sekä 75 §:n 5 momentin (siirtymäsäännös) muuttamisesta

Viite: Lausuntopyyntönnö 10.7.2026, diaarinumero VN/35183/2025

1 OAJ vastustaa esitettyä lainmuutosta

OAJ vastustaa ehdottomasti esitettyä muutosta päiväkodinjohtajien kelpoisuusvaatimuksiin. Kaikki hallituksen esityksessäkin ansiokkaasti esitelty tutkimustieto tukee ainoastaan nykyisin voimassa olevan lain mukaista kelpoisuussäätelyä. Muutoksella olisi haitallisia ja lapsen edun vastaisia vaikutuksia varhaiskasvatukseen sekä laajemmin oppimiseen, kuten alla tarkemmin perustelemme.

2 Kelpoisuuksien muuttamiselle ei ole esitetty mitään perusteltu syytä eikä tarvetta

Päiväkodinjohtajien kelpoisuusvaatimusten muuttamiselle ei ole mitään perusteltua syytä eikä tarvetta. Hallituksen esitys ei esitä mitään muuta syytä kelpoisuuksien muuttamiselle kuin 'kelpoisuuksien saavuttamisen joustavoittamisen' hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti. Muutoksella ei ole kyetty esittämään mitään tarvetta eikä perustelua syytä. Sillä ei ole hallituksen esitysluonnoksen mukaan taloudellisia säästövaikutuksia, johtajista ei ole saatavuusongelmaa, eikä muutoksen arvioida kootun tutkimustiedon pohjalta vaikuttavan parantavasti varhaiskasvatuksen laatuun, päinvastoin.

Hallitus on ripustautunut hallitusneuvotteluissa tekemäänsä yksittäiseen hallitusohjelmakirjaukseen, josta se ei ole perusteiden puuttuessaakaan ollut valmis irtautumaan. Samalla hallitus kuitenkin asettautuu täydelliseen ristiriitaan muiden varhaiskasvatusta koskevien hallitusohjelmansa tavoitteiden kanssa. Hallitusohjelmaan on kirjattu nimenomaisesti tavoitteeksi, että 'Varhaiskasvatuksen laatu paranee'.

Varhaiskasvatus ja sen laadun perusta on laissa määritelty niin, että varhaiskasvatuksessa erityisesti painottuu pedagogiikka. Tästä hallitusohjelmaan on erikseen kirjattu, että hallitus sitoutuu nimenomaan varhaiskasvatustilain mukaiseen lapsen oikeuteen pedagogisesti johdettuun ja toteutettuun varhaiskasvatukseen. Esityksen mukainen kelpoisuuden muutos on täysin vastoin lain määrittämää varhaiskasvatusta ja hallitusohjelman päätavoitetta varhaiskasvatuksen laadusta sekä pedagogisesta johtamisesta ja toteuttamisesta.

18.8.2026

Hallituksen esitysluonnoksesta käy ilmi, että esitys on myös täysin vastoin hallituksen toista päätavoitetta nostaa oppimistuloksia ja koulutustasoa. Varhaiskasvatus luo pohjan koko koulupolulle ja näin oppimistulosten ja koulutustason nostolle. Esityksen perustelut kuitenkin tuovat esiin, että muutoksen arvioidaan heikentävän pitkällä tähtäimellä myös oppimistuloksia, joilla on yhteys myös koulutustasoon.

3 Sosiaali- ja terveystieteiden tutkinnon soveltumattomuus varhaiskasvatukseen johtamiseen

Esityksen keskeisin muutos on se, että jatkossa päiväkodinjohtajan kelpoisuuden voisi saavuttaa varhaiskasvatukseen opettaja tai -sosionomi kasvatustieteen maisterin tutkinnon ohella myös sosiaali- ja terveystieteiden ylemmällä ammattikorkeakoulututkinnolla täydennettynä kasvatustieteen perus- ja aineopinnoilla.

Hallitus tunnistaa ja tunnustaa esityksessään itsekkin sen, ettei sosiaali- ja terveystieteiden yamk-tutkinto anna riittävää pedagogista osaamista päiväkodin johtamiseen. Tutkinto ei sisällä lainkaan kasvatustieteellisiä opintoja ja tutkinnon pedagoginen ulottuvuus on tehtyjen arviointien mukaan vähäinen sekä hyvin vaihteleva ammattikorkeakouluittain. Tämän vuoksi pedagogisen osaamisen puutteita pyritään esityksessä korjaamaan edellyttämällä lisäopintoja kasvatustieteessä. OAJ pitää tätä täysin käsittämättömänä korjauksena itse aiheutettuun ongelmaan.

Kelpoisuusmuutos on räikeässä ristiriidassa koko sen kehityskulun kanssa, jolla varhaiskasvatusta on kehitetty osaksi koulutusjärjestelmää lukuisien viime vuosien aikana (mm. varhaiskasvatukseen hallinnonalasiirto sosiaalihuollosta koulutushallinnon alle sekä vuoden 2018 Varhaiskasvatusturvelaki). Tämä kehityskulku on hyvin kuvattuna hallituksen esityksen perusteluissa.

Oleellinen osa tätä useamman hallituksen alaisuudessa tehtyä varhaiskasvatukseen kehittämistä oli kirkastaa varhaiskasvatusta lapsen oikeutena eikä sosiaalihuollona ja pedagogiikkaa varhaiskasvatukseen ytimenä. Käytännön toimenpiteenä tämä on varmistettu säätämällä kelpoisuuksista ja henkilöstörakenteesta sekä vastuista. Päiväkodinjohtajien kelpoisuusvaatimuksella on varmistettu se, että varhaiskasvatukseen johtaminen ja kehittäminen päiväkotitasolla perustuu tutkimusperäiseen kasvatustieteelliseen tietoon. Nyt tämän kelpoisuuden voisi saada tutkinnolla, joka ei sisällä lainkaan kasvatustieteitä ja puutetta korjattaisiin suppeammilla lisäopinnoilla.

Esityksen heikkoa valmistelua alleviivaa myös sen vertailukelvottomuus muihin kelpoisuusvaatimuksiin. Sosiaalityöntekijäksi pätevöityäkseen sosionomin on opiskeltava sosiaalityön pääaineopinnot yliopistossa kokonaisuudessaan. Tämän esityksen mukaan päiväkodinjohtajaksi ei vaadittaisi kasvatustieteestä kuin perus- ja aineopintoja, vaikka kyseessä on täysin eri tieteenala kuin se, mihin pohjakoulutus perustuu.

18.8.2026

4 Esitettyjen täydentävien pedagogisten opintojen riittämättömyys

Hallituksen esityksen mukaan sosiaali- ja terveysalan yamk-tutkinnon suorittaneiden tulisi täydentää opintojaan kasvatustieteen perus- ja aineopinnoilla riittävän pedagogisen ja didaktisen osaamisen varmistamiseksi. Tai, kuten hallituksen esityksessä todetaan, tällä tavoitellaan riittävää kasvatustieteellistä pedagogista ja didaktista osaamista.

OAJ ei pidä esitettyjä opintoja mitenkään riittävinä tämän osaamisen varmistamiseksi. Varhaiskasvatustilalla juuri nostettiin päiväkodinjohtajan kasvatustieteellisten opintojen vaatimusta, koska sitä valmistelleen selvitystyön pohjalta uuden lain ja sen nojalla laadittujen perusteiden tavoitteiden saavuttaminen edellytti henkilöstön osaamistason kehittämistä pedagogista osaamista painottavaan suuntaan.

Nyt esitetyt opinnot (laajuudeltaan 60 op) vähintään puolittaisivat määrällisesti johtajalta edellytetyt kasvatustieteen opinnot (väh. 120 op). Sisällöllisesti heikennys olisi vielä suurempi, onhan kasvatustieteessäkin osaaminen kumuloituvaa ja vasta syventäviin sisältyy myös oman tutkielman tekeminen kasvatustieteen alalta. Nykyisellään päiväkodinjohtajan kasvatustieteellisten opintojen vaatimus on korkeampi kuin hänen johdettavaan olevalla henkilöstöllä, jatkossa se voisi olla huomattavasti henkilöstöä alhaisempi. Tämä on erityisen haitallista nykyisessä henkilöstöpulassa, jossa päiväkodinjohtajan johdettavana oleva henkilöstö on usein vailla kelpoisuutta ja vaatimukset johtajan osaamiselle vielä painavampia.

OAJ yhtyy siihen huoleen, jonka esityksen perustelutkin esittävät, jonka mukaan täydentäviä opintoja voitaisiin hakeutua suorittamaan tutkintoon johtavina opintoina. Vaikuttimena tähän olisi tutkintoon johtavien opintojen maksuttomuus verrattuna avoimen yliopiston opintojen maksullisuuteen. Mikäli tutkinto jätettäisiin muulta osin suorittamatta, tällöin käytännössä vietäisiin opiskelupaikkoja varhaiskasvatukseen kipeästi tarvittavilta tutkinto-opiskelijoilta.

5 Esitetty muutos heikentäisi lapsen edun vastaisesti varhaiskasvatuksen pedagogista laatua

Hallituksen esityksessä on myös arvioitu muutoksen vaikutuksia lapsiin. Pedagogisen koulutuksen vaatimustason madaltamisella arvioidaan olevan vaikutuksia varhaiskasvatuksen pedagogisen johtamisen sekä itse varhaiskasvatuksen pedagogiseen laatuun. Pedagogisen toiminnan laadulla on tutkimusten mukaan suora yhteys lasten oppimiseen ja hyvinvointiin sekä osallisuuteen ja tyytyväisyyteen varhaiskasvatuksessa. Perusteluiden mukaan seurauksena voi olla pitkällä aikavälillä jopa oppimistulosten heikkeneminen.

Jo tämä lapsen edun vastaisuus tulisi olla riittävä peruste luopua esitetystä muutoksesta. Koska esitetty muutos on ilmeisesti vastoin lapsen etua, tulisi OAJ:n näkemyksen mukaan myös perustuslakivaliokunnan arvioida, rikkooko esitys YK:n lapsen oikeuksien sopimusta ja lapsen sivistyksellisiä perusoikeuksia, joihin myös varhaiskasvatus nykyään kuuluu.

18.8.2026

6 Esitetty muutos olisi tutkimustiedon vastainen

Miltään osin tutkimustieto ei tue kelpoisuusvaatimusten muuttamista esitetyllä tavalla ja hallituksen esitystä voidaan täten pitää selvästi tutkimustiedon vastaisena.

Nyt annettua esitystä on valmisteltu aiemmin opetusministeriön kokoamassa työryhmässä, jossa koottiin laajasti kaikki tutkimus- ja arviointitieto, joka koskee varhaiskasvatuksen johtamista sekä eri koulutusten tuottamaa osaamista sekä näiden yhteyttä varhaiskasvatuksen laatuun. Tämä tutkimustieto on lyhyesti kuvattuna myös hallituksen esityksen perusteluissa. Vaikka eri tahojen näkemykset esitykseen jakautuvat laajasti, on kaikki asiaan esitetty tutkimustieto ollut yksipuolisesti nykyisiä kelpoisuusvaatimuksia tukevaa.

Merkille pantavaa on myös se, että hallituksen esityksessä viitataan tuoreimpaan, arvioitavana olevaan tutkimustietoon, jossa laajoilla aineistoilla on havaittu päiväkodinjohtajan koulutustaustan yhteys aina lapsiryhmätason toimintaan johtajan kasvatustieteellisen taustan antaessa vankemman pohjan lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle.

7 Päiväkodinjohtajien saatavuus on hyvä ilman kelpoisuuksien muuttamista

Aiemmin asiaa käsiteltäessä, päiväkodinjohtajien kelpoisuuksien väljentämistä on perusteltu myös päiväkodinjohtajapulalla, johtajien eläköitymisellä sekä johtajien saatavuudella. Näistä väitteistä johtuen opetusministeriö on valmistelun aikana selvittänyt olemassa olevien tilastotietojen varassa ennakoitua päiväkodinjohtajien saatavuustilanteen. Nämä tiedot ovat koottuna myös hallituksen esityksen perusteluihin.

Selvityksen mukaan päiväkodinjohtajista ei ole ennakoitua pulaa nykyisillä kelpoisuusvaatimuksilla ja olemassa olevilla koulutusmäärillä. Vuonna 2030 (jolloin nykyiset kelpoisuusvaatimukset astuisivat koko laajuudessaan voimaan) on kelpoisten henkilöiden varanto työmarkkinoilla moninkertainen päiväkodinjohtajatarpeeseen verrattuna, eikä johtajien saatavuus aiheuta siis tarvetta kelpoisuusvaatimusten muutokselle. Tämän tilastotiedon antoi myös opetusministeri keväällä eduskunnassa esitettyyn kirjalliseen kysymykseen.

Päätöstä kelpoisuusmuutoksesta ei tule myöskään spekuloiden sillä, toimisivatko kelpoiset päiväkodinjohtajat ao. tehtävässä vai eivät. Koko varhaiskasvatuksen veto- ja pitovoimaan vaikuttaa ennen kaikkea se, jos varhaiskasvatusta koskeva päätöksenteko on poukkoilevaa ja vastoin tutkittua tietoa.

Vaikutusarviointia voikin pitää tältä osalta puutteellisena, ettei niistä käy ilmi, mikä vaikutus muutoksella voi olla alan veto- ja pitovoimaan, maisterikoulutuksen vetovoimaan sekä henkilöstörakenteeseen.

18.8.2026

8 Esitetty muutos siirtymäsäädökseen eriyttäisi johtamista pitkälle tulevaisuuteen

Osana hallituksen esitystä esitetään myös muutettavaksi päiväkodinjohtajien kelpoisuuteen liittyvää siirtymäsäädöstä. Muutetussa muodossa Varhaiskasvatuslain voimaantulon ja siinä säädetyn johtajien kelpoisuusvaatimuksen voimaantulon välisenä aikana (2.9.2018-31.12.2029) kelpoiseksi katsottujen ja tehtävässä toimineiden kelpoisuus säilyisi pysyvästi myös uusien vaatimusten astuessa voimaan vuoden 2030 alusta.

OAJ vastustaa siirtymäsäädöksen muuttamista ja pitää muutosta perusteettomana ja hyvin poikkeuksellisena. Päiväkodinjohtajien rekrytoinneissa on painottunut lain voimaantulon jälkeen uusien kelpoisuuksien mukaisten johtajien rekrytointi. Tavoitteena on ollut, että vuonna 2030 tilanne olisi yhdenvertainen kaikkialla lapsille ja vähitellen olisi uusien kelpoisuuksien mukaiset johtajat kaikissa päiväkodissa. Tällä siirtymäsäädöksellä ja kelpoisuusmuutoksella tilanne muuttuisi ja hyvin vaihtelevilla kelpoisuuksilla johdettaisiin päiväkoteja eri puolilla Suomea vielä pitkään, mikä asettaisi lapset sekä henkilöstön eriarvoiseen asemaan. Tämä voisi johtaa päiväkotien eriytymiseen sekä luokitteluun hyviin ja huonoihin, mikä lisäisi riskiä päiväkotishoppailuun.

Kun kelpoisuuksista säädettiin vuoden 2018 varhaiskasvatuslaissa, lakiin sisällytettiin tavanomainen siirtymäsäännös, jonka mukaan ennen lain voimaantuloa kelpoisina toimineet päiväkodinjohtajat säilyttivät kelpoisuutensa. Lisäksi uusille kelpoisuusvaatimuksille asetettiin pitkä, 12 vuoden siirtymäaika, jotta kaikilla halukkailla uusilla päiväkodinjohtajilla olisi mahdollisuus hankkia vaadittu uusi osaaminen tehtävään. Näin monet ovat tällä välillä toimineetkin. Siksi tällainen poukkoilu, jolla kelpoisuus nyt annettaisiin ilman näitä vuosien ajan vaadittuja täydentäviä opintoja, olisi erittäin epäoikeudenmukainen opinnot jo suorittaneita henkilöitä kohtaan. Tämä olisi myös vastoin luottamuksen suojaa aiempiin päätöksiin, mikä kuuluu hyvään hallintoon.

Nyt hallitus esittää samanaikaisesti kelpoisuusvaatimuksia lavennettavaksi useampiin tutkintotaustoihin ja esittää sen lisäksi, että varhaiskasvatuksessa voisi vielä tästä eteenpäin yli kolmen vuoden ajan rekrytoida johtajiksi vanhoilla kelpoisuusvaatimuksilla henkilöitä, jotka tästä eteenpäin säilyttäisivät pysyvästi kelpoisuutensa.

Koska tätä osaa esityksestä perustellaan sillä, että tehtävässä jo toimivien johtajien tulisi säilyttää kelpoisuutensa, on tämä siirtymäsäädöksen muutos vähimmillään rajattava tämän lainmuutoksen voimaantulon ajankohtaan, ei vuoteen 2030. Tällöin se koskisi vain nyt tehtävässä toimivia johtajia, ei tulevaisuudessa vanhoilla kelpoisuusvaatimuksilla rekrytoitavia.

Siirtymäsäädöksessä olevaa työssäoloehtoa on myös tarkennettava, jottei kelpoisuus voi perustua mihin tahansa virka- tai työsuhteeseen päiväkodinjohtajana (esim. muutaman päivän sijaisuus voisi tuottaa kelpoisuuden). Vaikka OAJ ei pidä siirtymäsäädöksen muuttamista lainkaan perusteltuna, esitämme, että ainakin sen

18.8.2026

kesto pitäisi rajata päättymään tämän lainmuutoksen voimaantuloon ja siinä tulisi kelpoisuuteen edellyttää vähintään vuoden mittaista virka- tai työsuhdetta johtajana.

9 Tutkimuksenvastainen politiikka uhkaa varhaiskasvatuksen arvostusta ja vetovoimaa osana koulutusala

Lausuttavana olevalle hallituksen esitykselle ei ole perusteita ja se on räikeässä ristiriidassa aihetta koskevan tutkimustiedon kanssa. Varhaiskasvatuksen kentältä saamamme palautteen perusteella esitämme huolestua siitä, että näin suurten muutosten tekeminen varhaiskasvatuksen lainsäädäntöön ilman esitettyjä perusteluja ja vastoin tutkimustietoa on omiaan nakertamaan varhaiskasvatuksen arvostusta osana koulutusjärjestelmää sekä siihen liittyvien ammattien ja koulutusten arvostusta ja vetovoimaa nykyisen ja tulevan henkilöstön silmissä.

Yhteenveto

OAJ vastustaa esitettyä päiväkodinjohtajien kelpoisuusvaatimusten muuttamista ja esittää sille mm. seuraavat perustelut:

- Päiväkodinjohtajien kelpoisuuksien muutokselle ei ole olemassa perusteltua syytä tai tarvetta, eikä hallitukseen sellaista esitä.
- Sosiaali- ja terveysalan tutkinto ei sovellu varhaiskasvatuksen johtamiseen, jossa tehtävän ytimenä on pedagogiikan johtaminen. Siihen vaadittava ydinosaaminen edellyttää kasvatustieteellistä osaamista, mikä käy esityksestäkin ilmi.
- Esitetyt täydentävät kasvatustieteen opinnot (perus- ja aineopinnot 60 op) ovat riittämättömät ja laskisivat huomattavasti johtajilta vaadittua kasvatustieteellistä osaamista nykyvaatimuksiin verrattuna.
- Päiväkodinjohtajan kasvatustieteellisen osaamisen vahvistaminen on ollut keskeinen konkreettinen toimenpide vuoden 2018 varhaiskasvatuslain määrittelemän, erityisesti pedagogiikkaa painottavan varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi ja varhaiskasvatuksen pedagogisen laadun vahvistamisessa. Tähän laadun vahvistamiseen myös hallitus on itse ohjelmassaan väittänyt sitoutuneensa.
- Kuten esityksen perusteluissakin arvioidaan, muutos heikentäisi lasten saaman varhaiskasvatuksen laatua ja vaikuttaisi jopa pitkällä aikavälillä laskevasti oppimistuloksiin. Muutos olisi siis lapsen edun vastainen, vaikka varhaiskasvatuslaki edellyttää, että varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. OAJ vaatii, että perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi annettaisiin, rikkooko esitys YK:n lapsen oikeuksien sopimusta tai lasten sivistyksellisiä perusoikeuksia.
- Kaikki esitetty tutkimus- ja arviointitieto tukee nykyisen lain mukaisia kelpoisuusvaatimuksia, eikä mikään niistä tue vaatimusten muuttamista esitetyllä tavalla.

18.8.2026

- Valmistelun aikana on selvitetty päiväkodinjohtajien saatavuus. Kelpoisia päiväkodinjohtajia on saatavilla tehtävään nykyisillä vaatimuksilla ja nykyisillä koulutusmäärillä, eikä saatavuus anna siis aihetta muuttaa kelpoisuusvaatimuksia.
- Poukkoileva ja tutkimuksenvastainen politiikka varhaiskasvatuksessa vaarantaa varhaiskasvatuksen arvostuksen osana koulutusjärjestelmää sekä sen vetovoiman työpaikkana. Muutosesitys lisää riskiä koulushoppailun leviämisestä varhaiskasvatukseen, koska johtajan osaamisella on merkittävä vaikutus koko päiväkodin toimintaan ja henkilöstön saatavuuteen sinne.

OAJ vastustaa esitettyä siirtymäsäädöstä. Muutos ei ole hallitusohjelmassa, eikä sille ole osoitettua tarvetta. Myös se heikentää pitkällä aikavälillä johtajien pedagogista osaamista ja varhaiskasvatuksen laatua. Muutos on myös epäoikeudenmukainen niitä johtajia kohtaan, jotka jo vaaditun siirtymäkauden aikana ovat hankkineet vaaditun kelpoisuuden. Esitys siirtymäsäädöksestä on erityisen epätasällinen ja vähimmillään se vaatisi suuria korjauksia. Esimerkiksi työssäoloehtoon tulisi vaatia vähintään vuoden työskentelyä johtajana ja siirtymäkausi tulisi rajata koskemaan tämän lakimuutoksen voimaantullessa työssä oleviin johtajiin, ei tulevaisuudessa rekrytoitaviin.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Jaakko Salo
koulutuspolitiikan päällikkö